

G eandewei

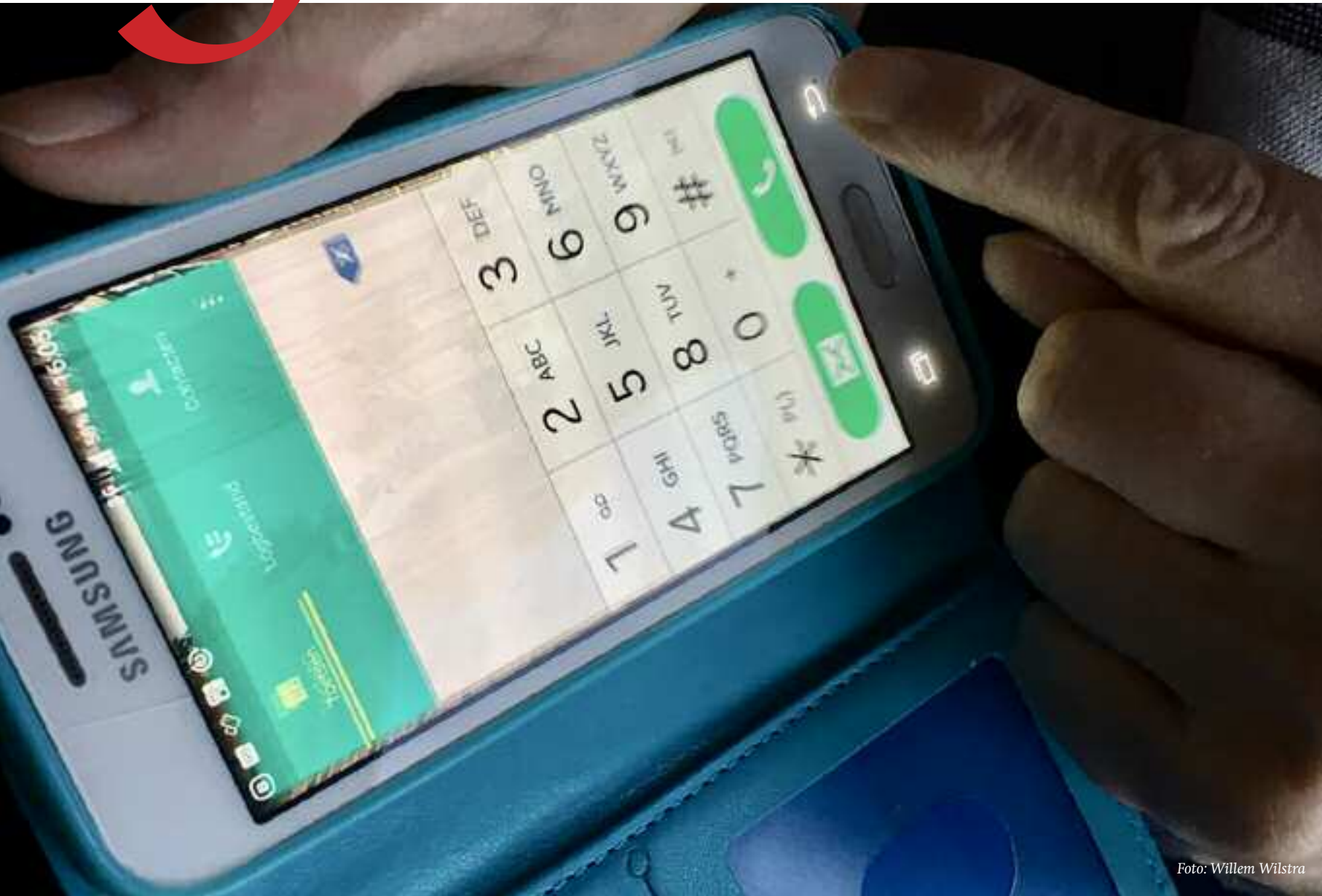

Foto: Willem Wilstra

Protestantse
Kerk

Steek uw telefoon in uw zak

De levenswens
van Simeon

Friese predikanten en hun
fascinatie voor het boeddhisme

Geloofsgetuige
Ludwig Steil

Column Demi Groenevelt

Tijd

*Tijd, een begrip dat voor allen bekend is
Een begrip dat we zoveel gebruiken
Een begrip van zekerheid en onzekerheid
Een begrip dat kan stilstaan, maar ook kan vliegen*

*Een begrip van verleden, heden en toekomst
Een begrip van verplichtingen, maar ook vrije tijd*

Een begrip dat ons dwingt tot het maken van keuzes

Een begrip dat ongrijpbaar is, maar altijd aanwezig

Een begrip van lange en korte perioden

Een begrip dat ons drukt met de neus op de feiten

Een begrip dat bij ons alle emoties kan opwekken

Een begrip dat ons besef bijbrengt

Een begrip dat we moeten leren gebruiken zoals Hij dat wil

*Een begrip waar we dankbaar voor moeten zijn
Een begrip dat we elke dag opnieuw mogen ontvangen*

Tijd, een kostbaar begrip die we van Hem hebben gekregen

'Een begrip dat kan stilstaan, maar ook kan vliegen.' – School, werk, hobby's, het continu plannen en de daar weer bijbehorende stress...

Als ik naar mezelf kijk, denk ik dat ik voor velen kan spreken als ik zeg dat de tijd meer vliegt dan stilstaat, helemaal in de drukke periode die we hebben gehad.

Toen ik dit gedicht schreef en voordroeg, werd ik mij ervan bewust dat we toch elke dag opnieuw die tijd mogen ontvangen. Tijd, die we zelf mogen invullen zoals wij dat willen. Persoonlijk moet ik leren te genieten van het moment. Niet altijd maar vooruitkijken, beredeneren, plannen en het bekende zinnetje 'wat als...' Het is de tijd die ik vandaag heb gekregen en ook vandaag moet gaan gebruiken.

Vaak wordt in onze drukte vergeten dat ook de tijd daadwerkelijk kan stilstaan. Stilstaan op het moment van besef. Het besef van al die zegeningen, dankbaarheid en dus het kostbare begrip van tijd, en dat allemaal mogen we opnieuw ontvangen in het aankomende jaar.

Demi Groenevelt uit Dokkum is een van de nieuwe columnisten van Geandewei

Meditatie De levenswens van Simeon

'Licht tot openbaring voor de heidenen en heerlijkheid voor uw volk Israël.'

Lukas 2: 32

door ds. Jurgen van den Herik

"Nu laat Gij Heer uw dienstknecht gaan in vrede", zegt de profeet Simeon, waarvan sommigen denken dat hij heel oud moet zijn geweest en op zo'n beetje de laatste dag van zijn leven nog net even het kindje Jezus vast mocht houden. Om getroost te sterven.

Maar wie de tekst van Lukas goed bekijkt merkt dat Simeon bedoelt dat er getroost geleefd mag worden. Hoe zit dat?

Je hoort nog steeds veel kerstpreken en meditaties waarbij het er op lijkt dat bedoeld zou zijn dat er met Jezus iets nieuws is gestart. Zoiets als: de geboorte van de Christelijke Kerk. Dat is echter niet het geval volgens Lukas. Integendeel zelfs.

Geen doodswens

Allereerst dit: Lukas schrijft niet dat Simeon oud en op hoge leeftijd gekomen zou zijn. Dat staat er nu juist van een andere gestalte, die daar ook was: Hanna. Van Simeon dus niet. Ook kun je de woorden van Simeon niet opvatten als een prevelement van een stokoude bijna dode man. Uw predikant of predikante zegt wellicht iedere zondag aan het

einde van de dienst: 'Ga heen in vrede!' Precies dezelfde woorden dus en niemand van u vat dat - hoop ik - op als een aanmoediging om zo mogelijk reeds op het kerkplein het leven te laten. En terecht. Het is geen doodswens maar een levenswens!

Wat is het dan dat Lukas over dit besneden jongetje wil laten uitspreken? Immers vanwege zijn besnijdenis vindt deze ontmoeting plaats. Dat veel kinderbijbels dat achterwege laten wil niet zeggen dat dat niet heel belangrijk is!

Allereerst is het onwaarschijnlijk dat een vrome Jood als Simeon zelfs maar zou kunnen denken dat hij, in persoon, de 'dienst-

knecht des Heren' zou zijn. Hij moet daarbij het volk Israël bedoelen. Goed, daar hoeven we denk ik niet al te lang bij stil te staan. Een lastiger kwestie is dat de woorden van Simeon door niet-Joden, door christenen met name, in veel gevallen worden ómgedraaid, en dan iets vreselijks gaan betekenen.

Er staat duidelijk dat God in dit besneden Joodse kind aan het volk Israël toont dat het vrede te verwachten heeft: 'Licht tot openba-

ring voor de heidenen en heerlijkheid voor uw volk Israël.'

Wel, dát wordt te vaak verdraaid, alsof Jezus geboren is met het oog op 'heerlijkheid voor de volkeren', want die worden zo verdrukt en vervolgd, en 'licht tot openbaring voor uw volk Israël', want zij, de Joden, zijn zo verblind dat ze de Messias niet hebben herkend. En de geschiedenis toont hen de straf op die verblinding.

Dat past wel op de verschrikkelijke gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden, eeuwen, maar het past niet op de bijbelse uitgangspunten in de tekst, want het is niet wat Simeon profeteert.

Licht en eer

Simeon verwacht de vrede ánders: 'Licht' tot openbaring van de volkerenwereld, omdat die volkeren in het duister tasten en in den blinde rondgaan, opdat dus bij hen de sluier van de verblinding eindelijk eens wordt weggetrokken, en: 'eer' voor uw volk Israël, na zoveel ballingschap, vervolging en smaad.

Wie éénmaal Simeon dit heeft horen zeggen, zal daar nooit meer los van komen. Shalom!

ds. Jurgen van den Herik is predikant van de Protestantse Gemeente te Drachten

Leesooster

Week 5, 26 januari t/m 1 februari	
zondag	Psalm 139:1-12
maandag	Psalm 139:13-24
dinsdag	Spreuken 3:1-20
woensdag	Spreuken 3:21-35
donderdag	Spreuken 4:1-13
vrijdag	Spreuken 4:14-27
zaterdag	Psalm 149

Week 6, 2 t/m 8 februari	
zondag	Matteüs 5:1-12
maandag	Matteüs 5:13-26
dinsdag	Matteüs 5:27-37
woensdag	Matteüs 5:38-48
donderdag	Deuteronomium 28:1-14
vrijdag	Deuteronomium 28:15-26
zaterdag	Deuteronomium 28:27-44

Weg met die Handy!

De medewerkers van een kinderdagverblijf in Duitsland hadden hun buik ervan vol. Jonge ouders haalden na schooltijd hun kinderen op, terwijl ze druk aan het bellen waren. Daarbij zagen ze over het hoofd dat hun kroost tekeningen had gemaakt die ze hun ouders graag wilden tonen. Maar de telefoongesprekken gingen verder, tekeningen of niet. Dat bracht de leiding van dit dagverblijf op het idee, om een groot bord boven de schoolingang te hangen met de tekst: 'Steek uw mobiele telefoon in uw zak!' *door Maurice C.J. Wielenga*

Of het ook geholpen heeft, vermeldt de historie niet. Een grappig voorval maakte ik vorig jaar mee bij de HEMA in Leeuwarden. Daar zat ik aan een tafeltje een bord tomatensoep te eten met zicht op een andere tafel, waarvan de moeder met de rug naar haar jongetje van nauwelijks anderhalf jaar wel tien minuten lang zat te telefoneren.

Het kereltje begon zich te vervelen, richtte zich op, pakte een glas water en goot dit op het kale hoofd van een zakenman die achter hem zat. Deze man in driedelig grijs zat druk te werken op zijn laptop, af en toe een hap uit een kaasbroodje etend. Het was een vermakelijk gezicht. Het kereltje keek parmantig, de zakenman liet zich niet storen en de moeder belde rustig door. Tot ik opstond en tegen de vrouw riep: 'Let op uw kind!'. Dat deed ze, met een beschaamde blik. 'O ja, hij is er ook nog...' Zo is nu de werkelijkheid van vandaag.

Jezus heeft daar wel een antwoord op.

Wie kinderen ontvangt in Mijn naam....

We verplaatsen onze gedachten naar Kapernaüm. Daar was het thuisadres van Jezus. De discipelen discussieerden onderling erop los wie van hen wel de meeste was. Waren Petrus, Johannes en Jacobus er soms trots op dat zij samen met Jezus op de berg hadden mogen vertoeven? Daar konden de overige negen discipelen niet aan tippen! Was hier sprake van een meerwaardigheidscomplex?

Jezus merkte dit uiteraard meteen en greep de gelegenheid aan hen tot bescheidenheid te manen: 'Wees toch bescheiden in de omgang met anderen en denk gering over jezelf.' Dat zijn misschien ook wel woorden die wij als christenen anno 2020 ons ter harte kunnen nemen.

Jezus nam een kind en stelde dat in hun midden. Hij omarmde het, zal het zeker ook gezegend hebben, en sprak daarbij de woorden: 'Wie één van zulke kinderen ontvang in mijn naam, die ontvangt Mij.' De discipelen leren dus precies hoe zij met kinderen om dienen te gaan. Dit voorval zal zeker in de omgeving bekend zijn geworden, want in Hoofdstuk 10 lezen we, dat er kinderen bij Jezus werden gebracht, opdat Hij ze zou aanraken.

Verhindert ze niet

Nu zou je verwachten dat de discipelen na het onderricht van Jezus zich dienovereenkomstig zouden gedragen. Maar het

liep anders, zelfs fouter dan fout. In plaats dat ze tegen de kinderen zeggen: 'Komen jullie hier maar bij Jezus, hij heeft jullie lief', bestraffen ze juist deze kinderen (Marcus 10:13).

Zijn de discipelen soms hardleers? Kinderen tellen in de tijd nog niet mee: men kan ze ongestraft kleineren of gewoon weggagen. Maar hier komt Jezus met een ommekeer van alle waarden: Hij geeft de kinderen voorrang. Niet de volwassenen zijn hier voorbeelden voor de kinderen, maar juist omgekeerd. Kinderen kunnen nog hun handen ophouden, iets vragen of verwachten, zonder dat daar eigen verdiensten tegenover staan. Dat maakt hen in de ogen van Jezus beminnelijk.

De discipelen krijgen een fikse bestraffing aan hun broek: zo gaan jullie niet met kinderen om, kennelijk hebben jullie van Mijn eerdere ontmoeting met een kind nog niks geleerd!

De verklaring van de Verenigde Naties

Het was in op 20 november 2019 zestig geleden dat de Verenigde Naties een verklaring aanvaardden, waarin de rechten van het kind in een paragraaf werden geformuleerd, vrij vertaald in de volgende strekking: 'De mensheid is het kind het beste verschuldigd dat het te bieden heeft.'

Kobaltmijnen

Dat is een heldere preambule. En nu nog de realisering van deze schone belofte. Dat betekent in de praktijk dat slavenarbeid voor kinderen niet langer wordt toegestaan: in Caïro werken kinderen van de Koptische gemeenschap nog dagelijks op vuilnisbelten om dingen van waarde te zoeken, of bij stoplichten autoruiten schoon te maken. Ook werken kinderen in kobaltmijnen waar grondstoffen voor onze mobiele telefoons worden gewonnen. Ja, u leest het goed: mogelijk ook van úw mobiele telefoon...

Laten we een voorbeeld aan Jezus namen, die in zijn missie met name aandacht schonk aan de kinderen. Hij gaf zijn leven als losgeld voor velen (Matthëus 20: 28). Jezus nam de tijd om een kind zijn ongedeelde aandacht en liefde te schenken. Er bestaan in ons land vader- en moederdagen. Daar zou best nog 'De dag van het kind' aan toegevoegd mogen worden.

Byldspraak - Willem Wilstra

Paulus de seeman

De grutste rêding fan de Gebroeders Luden fan Eastmahorn yn april 1966, 48 man en in hûn!

Yn de kommende gebedswike stiet de apostel Paulus sintraal. It ferhaal fan syn seereis en skipbrek lêst ik altyd mei ferwûndering. It tema fan dy wike is út in tekst fan Hannelingen 28,2: *Bûtenwenstige freonlik* en is op it eilân Malta betocht.

Yn de earste jierren fan myn seeman wêzen haw ik in protte yn de Middellânske See omfard en yn in hiel soad havens west dy't Paulus ek oandien hat. Ik neam Tessalonika, Korinte, Kreta, Cyprus, Smyrna, Istanbûl en Rome.

Wy beide hawwe ek it minne waar meimakke en omdat dy lêste seereis sa fakkundich beskreaun is en ik him sels ek sa meimakke, is dit foar my wol in topper yn de Bibel. Dat, mei it lêzen fan dit ferhaal kin ik my alhiel ferpleatse yn dy lju harren gefoelens.

En dan de skipbrek, wat sil der in panyk oan board west ha! Elts foar himsels krewearje om oan lân te kommen. Mar Paulus hie harren al foarsein (Hnl 27,34): 'want der sil fan net ien fan jimme [276 man, W.W.] in hier fan 'e holle ferlern gean.'

Elk dy't swimme koe moast oer board springe en oaren moasten it besykje mei planken en op wrakhout fan it skip. Sa binne se allegear behâlden oan wâl kommen. En de bewenners fan Malta dy't harren opfongen wienen bûtenwenstige freonlik en makken in grut fjoer, dat sy opwaarmje koenen.

Op 'e Skâns (Eastmahorn) en Lauwerseach haw ik datselde fan tichtby mei makke, as wy mei de rêdingboat minsken oan wâl brochten. Us fertsjintwurdiger fan de maatskippij hie regele, dat de mannen in waarm ûnthaal krigen en oplape waarden om nei hûs ôf te reizgjen. Allegear wiene se bliid, dat se it oerlibbe hiene.

Diversen

Thema-avond van NPV over Orgaandonatie op 13 februari

Dr. P.C. Hilderling, huisarts op Urk, spreekt op 13 februari bij de NPV-afdeling Dantumadiel & Tytsjerksteradiel over orgaandonatie. Aanleiding is de nieuwe wet die ervoor zorgt dat iedereen donor is, tenzij hij of zij zijn weigering heeft laten vastleggen in het Donorregister. Hilderling zal ingaan op wat orgaandonatie inhoudt, waaraan je meewerkt, of dat ethisch mag vanuit christelijk oogpunt en wat de consequentie van een keuze is. De avond begint om 19.45 u. in de Ger.Kerk Vrijgemaakt, Kerklaan 12, Wâlterswâld.

Jubileumjaar Hillebrandorgel Grote Kerk Drachten begint

Het Hillebrandorgel van de Grote Kerk in Drachten bestaat tweehonderd jaar en dat wordt groots gevierd met een keur aan activiteiten, zoals concerten, exposities en theatervoorstellingen. Het Hillebrandjaar opent op 22 februari met een concert van de Nederlandse Bachacademie o.l.v. Hoite Pruiksma met Cantates voor de veertigdagentijd. Aanvang 20.00 uur, entree 18 euro, tot 18 jaar en studenten half geld. Of koop een kaartje in de voorverkoop voor 14 of 7 euro door uw bestelling te mailen naar klaarins@gmail.com.

Sirkelslag Young dit jaar op vrijdagavond 7 februari

Jeugdgroepen (12-16 jaar) uit heel Nederland nemen het op vrijdagavond 7 februari weer virtueel tegen elkaar op tijdens Sirkelslag Young, het interactieve spel van JOP, Jong Protestant.. Het thema is Kom in beweging, aan de hand van het verhaal van Jona. Tijdens de spellen maken de deelnemers ook kennis met Jong in Actie, het diaconale project van JOP en Kerk in Actie. Aanmelden kan nog tot woensdag 5 februari, 12.00 uur. Meer informatie en een deelnameformulier staan op www.sirkelslag.nl.

De kerkdienst (22)

De afsluiting van de kerkdienst

Na meer dan vier afleveringen over de Maaltijd van Christus komen we toe aan het einde van de kerkdienst. In veel Avondmaalsvieringen wordt na de communie een korte dankzegging uitgesproken, waarin aan God de dank wordt gebracht voor de gemeenschap met Christus en met elkaar, en gebeden wordt dat wij in zijn geest ons leven vervolgen. Dan volgt de zegen, waarmee iedere kerkdienst wordt afgesloten.

door Riemer Roukema

De zegen met de Naam van God is bijna iets magisch, al is dat niet helemaal het goede woord. Wat ik ermee bedoel is, dat daarin weer iets heel wezenlijks gebeurt: met de zegen wordt Gods aanwezigheid en kracht concreet aan ons meegegeven.

Oude Testament

Twee Bijbelteksten worden daarvoor bij uitstek gebruikt. In het Oude Testament staat de zegen die de hogepriester Aäron en zijn zonen over de Israëlieten moesten uitspreken: *'De Here zegene u en behoede u, de Here doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig, de Here verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede'* (Numeri 6:24-26). Voor 'Here' kan ook 'Eeuwige' worden gezegd. In het Hebreeuws staat het woordje 'u' steeds in het enkelvoud, als 'je' eigenlijk. Het hele volk, of de hele gemeenschap, wordt dus als één persoon aangesproken, maar wie daarbij hoort mag zich ook geheel persoonlijk aangesproken weten. Aäron en de latere priesters strekten bij het uitspreken van de zegen hun handen uit naar het volk (Leviticus 9:22), en zo doen protestantse voorgangers dat in principe ook.

Ambtelijke handeling

In protestantse kerkdiensten is het geven van de zegen voorbehouden aan voorgangers die tot predikant zijn bevestigd. Daarmee wordt uitgedrukt dat het een ambtelijke handeling is; het uitspreken van de zegen, met het zegenende gebaar, raakt aan de sacramenten van doop en Avondmaal. De 'dienaar des Woords' neemt hier een priesterlijke rol op zich. Sommige predikanten hebben hier moeite mee. Dan is het te hopen dat zij die schroom overwinnen.

Van voorgangers die niet in het ambt van dienaar des Woords zijn bevestigd, wordt verwacht dat zij niet 'u' zeggen maar 'ons'; daarmee wordt het een gebed om zegen voor iedereen, inclusief de voorganger. Zij kunnen daarbij hun handen in de gebedshouding uitstrekken, met de handpalmen naar boven. Vaak genoeg heb ik meegemaakt dat voorgangers die niet in het ambt van predikant staan toch de zegen gaven, met het zegenende gebaar erbij. Zo is het in de protestantse kerken niet afgesproken, maar ik wil ervan uitgaan dat ook dan de zegen toch wel doorwerkt.

Dankgebed

Hiermee zijn we bijna klaar met deze serie over de kerkdienst. Toch heb ik nog drie onderwerpen. In diverse gemeenten spreekt de ouderling van dienst in de consistorie, in aanwezigheid van de andere dienstdoende kerkenraadsleden een dankgebed uit – al maak ik het zelf weinig meer mee. Danken is nooit verkeerd, maar op zo'n moment kan het ook te veel van het goede zijn. In de dienst wordt toch al gebeden en gedankt? De reden achter deze gewoonte is, dat de kerkenraad zich – menselijkerwijs gesproken – verantwoordelijk voelt voor het goede verloop van de dienst. Daarom draagt de ouderling van dienst vóór de dienst het samenzijn aan God op en wordt, als alles in vrede is verlopen, hiervoor naar afloop gedankt. Ten tweede: na veel diensten worden koffie en thee aangeboden. Ten derde een onderwerp waarover weinig protestanten nadenken: wat gebeurt er met het brood en de wijn die van de Avondmaalsviering zijn overgebleven? Over die twee onderwerpen gaat het volgende en laatste artikel.

Geloofsgetuige

Ludwig Steil

'We zeggen tegen de heidenen in ons volk dat we christenen blijven. We zeggen tegen de dwepers in onze kerk, dat we evangelisch blijven. We zeggen tegen de vertwijfelden onder ons, dat wij op Gods hulp hopen.'

* 29 okt. 1900, Remscheid-Lüttringhausen
† 17 januari 1945, Dachau

Met deze woorden besloot Ludwig Steil in 1934 zijn toespraak bij de opening van de Westfaalse Belijdenissynode. Hij is een van de - veelal minder bekende - Duitse predikanten die hun kritische opstelling tegen het nationaal-socialisme met de dood moesten bekopen.

De predikantszoon deed een gedeelte van zijn theologiestudie in Utrecht. De enige docent die er indruk op hem maakte was de latere minister Slotemaker de Bruïne. Hij tekende 'grondlijnen voor het sociale leven' vanuit het Nieuwe Testament. Steil werd in juni 1929 predikant in Holsterhausen in het Roergebied. Vlakbij de pastorie stond een stikstof-fabriek. Hij paste in de verpauperde gemeente. Steil was een vrolijke, impulsieve man die hield van lekker eten, drinken en roken. Met zijn vrouw zette hij de schouders eronder. De geestelijke vorming en diaconale zorg kreeg grote aandacht. De kinderkerk groeide. Helaas werd hun eerste kind levenloos geboren en kort erna stierf ook de moeder. Tezelfdertijd dreigde er een financiële catastrofe. De 3200 gemeenteleden hadden het door veel werkloosheid moeilijk. Er werd zelfs bezuinigd op de kaarsen in de kerk. En vanaf zomer 1932 begonnen de Deutsche Christen met hun nationaal-socialistisch gedachtegoed zich te roeren. Steil stelde direct na Hitlers verkiezing in het voorjaar van 1933 met een collega een verklaring van Westfaalse pastores op. Hij werd lid van de Pfarrernotbund en bestuurder van de Bekennende Kirche. Hij reisde naar Berlijn om te protesteren tegen de arrestatie van ds. Niemöller. Zijn gemeente zette de Deutsche Christen buiten de deur. Zijn preken werden afgeluisterd. Hij kreeg processen aan de broek wegens 'lasterlijke aanvallen op de staat en de partij'. In de zomer van 1944 werd zijn kritische opstelling tegen de oorlog en tegen de vernietiging van de joden hem echt noodlottig. Op arrestatie en gevangenschap volgde nu transport naar Dachau. Hij kwam er ziek aan, maar heeft er nog een kerstpreek gehouden. De tyfus sloopte hem. Zijn tweede vrouw Gisela vrouw had eens gezegd: 'Als ze je halen weten wij in elk geval dat de kerk meer door haar zwijgen gezondigd heeft dan door haar spreken'. Op zijn laatste briefkaart stond: 'Hoe de wegen van God met ons verder gaan? Aan het einde staat altijd Hij zelf.'

Harmen Jansen

Achtergrond

Friese predikanten en het boeddhisme

Enkele jaren geleden promoveerde de predikant dr. J.C. Borst op de invloed van het boeddhisme in Nederland, in het bijzonder onder supervisors en coaches. Hij was niet de eerste predikant die zich in die levensbeschouwelijke stroming verdiepte. Eerder deden twee Friese predikanten dat. Ze publiceerden daar ook over. Dat hebben ze allebei geweten!

door dr. Jan Dirk Wassenaar

Onlangs verscheen een facsimile-uitgave van het traktaat *Het buddhisme en zijn stichter* van de hand van de Deventer predikant dr. Joost Halbertsma. Hij publiceerde de pennenvrucht in 1843 in de *Overijsselsche Almanak voor Oudheid en Letteren*. Later gaf hij de bijdrage nog in eigen beheer uit in een oplage van vijftig genummerde exemplaren. Voor de facsimile-uitgave werd '34' gebruikt. Halbertsma heeft dat destijds naar de Duitse taalgeleerde Jacob Grimm gestuurd. Diens aantekeningen zijn er nog in terug te lezen.

De eerste Europeaan

Halbertsma werd in 1789 in Grou geboren. Hij werd doopsgezind predikant en taal- en letterkundige. Samen met twee van zijn broers schreef hij een boek met Friese verhalen en poëzie, waaronder een gedicht dat later als het Friese volkslied gezongen zou worden. Het boek werd vele malen herdrukt. Daarnaast begon Halbertsma aan het eerste woordenboek Fries en stond hij aan de wieg van het Fries Museum. Vanwege zijn internationale interesses en contacten wordt hij wel 'de eerste Europeaan' genoemd.

Halbertsma was vooral een auteur met een vrije geest en een onbegrensde fantasie. Zijn onbevangenheid leidde er toe dat hij alles voor mogelijk hield en niets uitsloot. Hij was dus niet iemand die de waarheid in pacht meende te hebben. Veeleer was het zo dat hij vanuit zijn principiële onzekerheid, die men zowel religieus als filosofisch zou kunnen duiden, ruimte schiep om wijsheid te zoeken, dus ook in het boeddhisme.

Het essay van Halbertsma bleef niet zonder gevolgen. Het kostte hem de laatste van een aantal kansen om het felbegeerde professoraat te bemachtigen.

Beschouwingen

Aan de facsimile-uitgave van het traktaat van Halbertsma zijn beschouwingen toegevoegd van de hand van Alipita de Jong, Barend J. ter Haar en Tjalling H.F. Halbertsma. De Jong is schrijver. Ze promoveerde op een onderzoek naar Halbertsma als taalgeleerde en ze schreef zijn biografie. Ter Haar is hoogleraar sinologie aan de Universiteit van Hamburg en auteur van verschillende boeken over religie en China. Halbertsma, een nazaat van Joost Halbertsma's broer Tjalling, is bijzonder hoogleraar voor Oost-Azië en Mongolië aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Boeddhistische Zending

In 1903 publiceerde dr. Louis A. Bähler, toen-tijd predikant in het Friese Oosterwolde, een vertaling van een Duits geschrift, onder de titel *Het 'Christelijke' Barbarendom in Europa: Boeddhistische Zending*. In het voorwoord

dr. Joost Halbertsma

schreef hij dat 'onze Christelijke wereldbeschouwing waar zij mis is, door de Boeddhistische verbeterd en waar zij onvolledig is, door de Boeddhistische aangevuld kan worden.' Hij dacht dan vooral aan de ethische consequenties van het boeddhisme, zoals geweldloosheid en respect voor het dierlijke leven.

De publicatie leverde Bähler uiteindelijk schorsing door het provinciaal kerkbestuur van Friesland op. Maar voor een synodale commissie betoogde Bähler dat ten onrechte door de classis Heerenveen beweerd was dat hij Boeddha boven Jezus had gesteld. Hij zag

het boeddhisme als een openbaring van Christus, het Licht der wereld, aan de Indische mensheid. De commissie stelde hem in het gelijk, het provinciaal kerkbestuur werd berispt.

De kwestie-Bähler leidde tot mobilisatie van de orthodoxie in de Nederlandse Hervormde Kerk tegen de synode. In 1906 werd de Gereformeerde Bond opgericht. In de historiografie is de vrijzinnigheid van Bähler vaak als directe reden daarvoor gepresenteerd, maar dat is te kort door de bocht geformuleerd.

Ethiek

Ik ontleen dit alles aan een vorig jaar verschenen artikel van H. van den Belt, hoogleraar systematische theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. In zijn bijdrage besteedt hij royaal aandacht aan de ontwikkelingsgang van Bähler, waarin hij de man recht probeert te doen.

Hij benadrukt dat Bähler vooral de ethiek van de boeddhisten ten voorbeeld stelde, in welk verband hij citeert: 'De Boeddhavrees onder de Christenen is epidemisch. Nu – er zijn talloos veel Christenen die terecht vreezen dat zij een Christelijker leven zouden moeten gaan leiden, indien zij Boeddhist werden. (...) Zodra de Christenheid Christelijk wordt, heeft het Boeddhisme hier in humanitair opzicht afgedaan.'

Wat de ontwikkelingsgang van Bähler betreft: de wortels van de familie – een geslacht van predikanten – liggen in het Reveil, maar Louis kreeg al in zijn studententijd vrijzinnige sympathieën. Tot verdriet van zijn orthodox-evangelische vader, die hem ook niet in het ambt wilde bevestigen. Via spiritualisering en moralisering van het evangelie en relativering van de uniciteit van het christendom kwam Bähler, die het ambt in 1911 neerlegde, uiteindelijk tot een pantheïstische visie op het universum.

Boodschap voor nu

Van den Belt komt tenslotte nog met een boodschap voor nu: 'Er is in evangelicale en reformatorische kring een toenemende nadruk op de religieuze ervaring en op de ethische implicaties van het christelijk geloof. Deze nadruk gaat weliswaar niet samen met een spiritualisering van het christelijk geloof, maar wel met een toenemende relativering van de historische heilsfeiten en van de klassieke verzoeningsleer. Religieuze ervaring en discipelschap kunnen echter niet zonder de historiciteit van de verzoening en boodschap van de rechtvaardiging van de goddeloze.'

Naar aanleiding van

- De predikant en de Boeddha. Beschouwingen en heruitgave van Joost Halbertsma's *Het buddhisme en zijn stichter* uit 1843; Uitgeverij Noordboek,

dr. Louis A. Bähler

Actueel

De dodenmars en de verruwing

Deze maand is de Nationale Holocaustherdenking, georganiseerd door het Nederlands Auschwitzcomité. Naar aanleiding daarvan het verhaal van een man die ik kende. Hij overleefde in de oorlog een dodenmars en is vaak bij de herdenking geweest. *door Corry Nicolay*

Tijdens zijn leven wilde hij niet 'de man van de dodenmars' zijn. Maar na zijn heengaan mag ik er tijdens de rouwdienst over vertellen. Daarna lees ik in de krant over het zingen van antisemitische teksten in een voetbalstadion. En het pesten en belagen van een zwarte vrouw. De miljoenen vermoorde Joodse mensen, de dodenmarsen van Nederlandse dwangarbeiders, de actuele Jodenhaat en de verruwing en wreedheid grijpen in elkaar door het bewust handelen van mensen. Het zijn geen incidenten, het is een tendens.

Dwangarbeider

Ruim 95 jaar geleden is hij geboren. De crisistijd begint, dus van school, werken en niet verder leren. Tijdens de oorlog wordt hij erbij gelapt door een NSB'er en wordt hij dwangarbeider in Duitsland. Hij gaat aan het hongere gevoel en probeert extra gesloopt en slaag te voorkomen. Als de oorlog lijkt te eindigen moeten ze het kamp verlaten en lopen, lopen, lopen. Want dan sterven de arbeiders vanzelf en kunnen ze niets navertellen over hun gruwelijke behandeling. Hij ontsnapt in Duitsland en komt na twee maanden uitgemergeld thuis bij zijn ouders.

De studie lukt en hij ontwikkelt zich tot pathologisch analist, uit respect voor het kostbare en wonderlijke van een menselijk lichaam. Nauw werkt hij samen met universiteiten. Zijn wilskracht om te leven overwint de vele gruwelijkheden. Maar hij moet wel eerder stoppen met werken omdat zijn lichaam tijdens de dwangarbeid en dodenmars kwetsbaar is geworden. Als patholoog begrijpt hij dat als geen ander.

Zorgen heeft hij om de toenemende agressie tegen willekeurige Joodse mensen. En dat na de geschiedenis van vernietiging van miljoenen Joodse kinderen, vrouwen en mannen. Hij wijst op deze gevaarlijke angel in onze samenleving. Agressieve stoerheid, schreeuwen en vernielingen gaan steeds meer de bovenaan voeren. Waarom is het in groepen uitschelden en pesten niet strafbaar, zeker met de wetenschap van de Tweede Wereldoorlog? Door de verruwing staat het positieve onder druk. Het wordt zelfs belachelijk gemaakt. Wat doet een kerk ermee?

De verruwing treft ook mensen die anders dan als hetero samen leven. Zoals het oude document tegen homofilie dat in aanloop naar verkiezingen uit de kast wordt geplukt en via de media groot gemaakt. Onze rechtstaat baseert zich echter op artikel 1 van de Grondwet, waarin de Mensenrechten centraal staat: *Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten, en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen.* Dat draagt Jezus ook uit.

Het spreekwoord zegt: *Wie zwijgt stemt toe.* Want wie niets doet laat het gebeuren. Volwassenen, wijs ook vanuit het geloof jongeren en kinderen op deze gevaarlijke tendens en het gevaar dat hierin schuilt. Bevolkingsgroepen worden belaagd en tegen elkaar uitgespeeld. Laat het niet van kwaad tot erger worden. Waarschuw voor deze gevaarlijke verruwing en laat niet de grootste schreeuwers opnieuw winnen.

Corry Nicolay is dominee en was politiek beleidsfunctionaris

Diversen

Inspiratiebeurs voor kerkenwerk op 24 februari in Dokkum

Op maandag 24 februari is er weer een Inspiratiebeurs voor de regio Dokkum, van 19.15 tot 21.45 uur in Kerkelijk Centrum De Herberg, Harddraversdijk 1 in Dokkum. De avond is samengesteld

uit workshops en onderlinge ontmoeting voor ambtsdragers en anderen die actief zijn in het kerkenwerk. De workshops gaan over de volgende onderwerpen:

- Andere vormen van pastoraat - Spiritualiteit
- Leiding geven aan een groep - *Getting things done*
- Pastoraat & Landbouw - Kerkrentmeesterschap - Jeugdwerk.

Minisymposium 'De aarde verbindt' op vrijdag 7 februari

De Werkgroep Kerken en Landbouw Fryslân houdt op vrijdag 7 februari 2020 van 9.00 uur tot 12.30 uur een minisymposium met het thema 'De aarde verbindt'. Het symposium is in Dorpshuis de Jister, Kommisjeweij 3 in Nijega en is bedoeld voor allen die werkzaam zijn in de kerkelijke gemeente, zowel beroepsmatig als vrijwillig. Op dit moment is er veel discussie over het beheer van de aarde. Een discussie die iedereen aangaat, maar die de agrarisch ondernemers het meeste treft. Allemaal moeten we leven van wat de aarde voortbrengt, maar zij moeten er een bestaan in kunnen vinden en hun bedrijf kunnen voortzetten. Aan deze hoogst actuele discussie wil de werkgroep Kerken en Landbouw Fryslân een bijdrage leveren, door samen na te denken over de vraag hoe vanuit de kerkelijke gemeenschap meegedacht kan worden over het beheer van de aarde. De bijdragen heten **De boerderij - de apotheek van de toekomst**, door bodemspecialist T. Mulder over het verband tussen kringlooplandbouw, bodemvruchtbaarheid en voedselkwaliteit. **Het belang van gezonde landbouw** door veehouder P. van der Valk die vertelt hoe agrarische ondernemers verbonden zijn met hun grond en welke kansen en bedreigingen zich daarbij voordoen. **Zorgen om ons huis**. Mgr. C.F.M. van den Hout vertelt over de encycliek *Laudato si* en hoe dat wordt geïmplementeerd in het bisdom Groningen- Leeuwarden. **De dominee en de boer**. Classispredikant W. Beekman leest een column voor over dit thema.

De mooiste foto's van Willem Wilstra

VOLGENDE KEER in G eandewei

Een nieuwe serie over Kinderbijbels

